

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1997/98:AU7y

Berättelse om verksamheten i Europeiska
unionen under 1997

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 26 mars berett fyra av riksdagens utskott, däribland arbetsmarknadsutskottet, tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 1997/98:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1997, över de motioner som väckts med anledning av skrivelsen och över elva motioner väckta under den allmänna motionstiden under hösten 1997, i de delar de berör respektive utskotts beredningsområde.

Utskottet yttrar sig i det följande över valda delar av avsnittet 11 Tillväxt och sysselsättning samt avsnittet 21 Regional- och strukturpolitik. Utskottet yttrar sig också över motionerna

- 1997/98:U501 (m) (yrk. 2 delvis),
- 1997/98:U210 (c) (yrk. 17 delvis),
- 1997/98:A460 (c) (yrk. 22 delvis och 23 delvis),
- 1997/98:U25 (v) (yrk. 10),
- 1997/98:U26 (mp) (yrk. 7 delvis).

Sysselsättningspolitik

Skrivelsen

Resultaten av sysselsättningsmötet i Luxemburg i november 1997 visar redan nu betydelsen av de nya fördragsbestämmelserna om sysselsättning. Redan innan fördraget träder i kraft har förutsättningar skapats för att bestämmelserna skall få genomslag i praktiken. Bl.a. antog Europeiska rådet slutsatser om sysselsättningsriktlinjer för 1998 och angav en konkret uppföljning av dessa. Europeiska rådet ställde sig också bakom Europeiska investeringsbankens sysselsättningsinitiativ.

Utskottets ställningstagande

Några motioner har inte väckts i denna del i utrikesutskottets ärende.

Arbetsmarknadsutskottet vill påminna om att utskottet nyligen i ett annat yttrande till utrikesutskottet behandlat regeringens proposition om Amsterdamfördraget vad beträffar sysselsättningsfrågor, frågor om jämställdhet mellan kvinnor och män samt en del sociala frågor. I den del regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 1997 avser Amsterdamfördraget

hänvisar utskottet till vad som sagts i det tidigare yttrandet (yttr. 1997/98:AU6y).

1997/98:AU7y

Utskottet ser det som en betydande framgång för svenskt vidkommande att sysselsättningsfrågorna nu fått en ökad tyngd i EU-samarbetet och att formerna för samarbetet blivit fastlagda i Amsterdamfördraget. Det är vidare positivt att dessa nya former för samarbetet kunnat börja tillämpas i förtid genom att Europeiska rådet antagit riktlinjer för sysselsättningspolitiken för år 1998. Riktlinjerna bygger på fyra grundidéer, nämligen att förbättra möjligheterna till inträde på arbetsmarknaden (anställbarhet), att utveckla företagarandan, att uppmuntra företagens och de anställdas anpassningsförmåga och att stärka jämställdheten. Utskottet anser att den svenska sysselsättningspolitiken ligger väl i linje med sysselsättningsriktlinjerna. Det handlar bland annat om att ta till vara de betydande resurser som kan mobiliseras i ett samhälle där ingen ställs utanför arbetslivet på grund av kön, etnisk tillhörighet, ålder, sexuell läggning eller funktionshinder.

Regeringen kommenterar riktlinjerna och den svenska sysselsättningspolitiken i den nationella handlingsplanen för sysselsättning som finns intagen som bilaga 4 i 1998 års ekonomiska vårproposition.

Arbetskraftens anställbarhet skall främjas genom att aktiva åtgärder, såsom utbildning och kompetensutveckling, prioriteras framför passivt kontantstöd. Utskottet anser att detta är angeläget.

Det är vidare viktigt att göra det lättare för människor att starta och att driva företag. I detta sammanhang vill utskottet peka på att en ny lag om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet trädde i kraft vid årsskiftet. Syftet med lagen är att stödja nyföretagande genom att underlätta för arbetstagare att starta och bedriva näringsverksamhet. Som regeringen anför i nyss nämnda proposition bör medlemsstaternas skatte- och bidragssystem utformas på ett gynnsamt sätt för sysselsättningen.

Behovet av anpassning av förhållandena på arbetsmarknaden till nya förutsättningar är uppenbart. Såväl utbildning av ungdomar inom ramen för den reguljära utbildningen som kompetensutveckling i arbetslivet måste anpassas till den kommande efterfrågan på arbetskraft. Även arbetsorganisationer och arbetsformer måste moderniseras som en anpassning till ändrade förhållanden. En politik som främjar anpassningsförmågan hos företag och anställda är därför betydelsefull. Här spelar arbetsmarknadens parter en viktig roll.

Utskottet menar att det är positivt att ökad jämställdhet lyfts fram som en del i sysselsättningspolitiken.

Enligt uppgift från Arbetsmarknadsdepartementet har Sverige tillsammans med Storbritannien och Italien nyligen presenterat en gemensam satsning mot arbetslösheten. Satsningen syftar till att få till stånd ett utbyte av arbetslösa praktikanter mellan de tre länderna och att jämföra arbetslösas möjligheter att bli företagare.

Sammanfattningsvis kan sägas att resultatet av de nya former för samarbete på sysselsättningsområdet som införs genom Amsterdamfördraget, och som redan innan fördraget trätt i kraft har tillämpats i praktiken, hittills väl har motsvarat svenska förväntningar.

Skrivelsen

I skrivelsen lämnas en redogörelse för målområden och gemenskapsinitiativ.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anför i motion U501 följande. Struktur- och regionalstöd bör betraktas som övergångslösningar. Medlemsavgift och stöd bör på sikt kvittas mot varandra. I takt med att stödområdet kommit i kapp skall stödet avvecklas. Det stöd som erhålls från EU skall gå till svaga och eftersatta regioner. Sådant stöd bör i första hand avse hjälp att bygga upp och stärka institutioner för en fungerande marknadsekonomi, viss fysisk infrastruktur som inte kan marknadsfinansieras, utbildning samt viss miljövård. Det finns också ett utrymme för gemensamma insatser vad gäller de transeuropeiska nätverken (yrk. 2 delvis).

Centerpartiet menar i motion U210 att den svenska hanteringen av EU:s strukturfondsmedel kännetecknas av omfattande byråkrati. Regeringen bör skyndsamt se över den nationella administrationen av EU:s strukturfonder. Sverige bör verka för en offensiv gemensam regionalpolitik inom EU som syftar till att göra perifert belägna områden långsiktigt bärkraftiga och som särskilt tar fasta på gränsregionalt samarbete i unionens ytterområden (yrk. 17 delvis). Centerpartiet för fram motsvarande tankegångar också i motion A460 (yrk. 23 delvis). Därutöver anför partiet i den senare motionen följande. På den gemensamma jordbrukspolitikens och den gemensamma regionalpolitikens områden har den svenska regeringen intagit ståndpunkter som på ett allvarligt sätt hotar förutsättningarna för levande regioner. När dessa ståndpunkter kombineras med krav på sänkt medlemsavgift riskerar den svenska regeringen dessutom att försena eller underminera förutsättningarna för ett brett stöd inom EU för den historiska utvidgningen (yrk. 22).

Vänsterpartiet anför i motion U25 följande. EG:s fördrag begränsar den "lilla" nationella regionalpolitiken. I framtiden kan delar av regionalpolitiken stoppas av kommissionen samtidigt som stödet från EU sannolikt kommer att dras ned på grund av kostnaderna för EU:s utvidgning. Det är av utomordentlig vikt att regeringen försvarar Sveriges rätt att utforma en egen regionalpolitik (yrk. 10).

Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp) är i motion U26 kritiska till EU:s bidragssystem. Motionärerna anser att det innebär en rundvandring av pengar mellan EU och medlemsstaterna. Ytterligare åtgärder måste vidtas mot fusk och oegentligheter med EU:s budgetmedel (yrk. 7).

Utskottets ställningstagande

Den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna i EU. På så sätt kan en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen skapas. Dessutom är minskade region-

ala skillnader en nödvändighet om alla regioner inom unionen till fullo skall kunna dra nytta av den inre marknaden och andra tillväxtinriktade åtgärder.

För svensk del har medlemskapet i EU inneburit en betydande ökning av resurserna för regionalt och lokalt utvecklingsarbete.

En ny period för EU:s regional- och strukturpolitik avses gälla för åren 2000–2006. En koncentration av strukturfondspolitiken till de länder och regioner som är minst ekonomiskt utvecklade och en minskning av budgetanslaget för denna politik bör eftersträvas. Detta innebär sannolikt att de geografiskt avgränsade målområdena kommer att begränsas, detta även för svensk del. Sverige bör dock inrikta sig på att, inom ramen för en minskad totalbudget, öka återflödet i förhållande till andra medlemsländer. En ökad decentralisering av programarbete m.m. är också eftersträvansvärd.

Utskottet har i dagarna behandlat regeringens proposition 1997/98:62 Regional tillväxt – för arbete och välfärd och ett stort antal motioner som är väckta med anledning av den eller under allmänna motionstiden hösten 1997 (bet. 1997/98:AU11).

Som regeringen uttalar i den regionalpolitiska propositionen bör åtgärderna inom regional- och strukturpolitiken inriktas på att åstadkomma regional balans, understödja sysselsättningstillväxt, stärka konkurrenskraften hos främst småföretagen och på kompetensutveckling. Politiken bör också inriktas på lika möjligheter för kvinnor och män. Samordningen med den nationella regionalpolitiken bör öka.

En del av de synpunkter som förs fram av motionärerna i detta ärende har också aktualiserats i det regionalpolitiska betänkandet. Detta gäller frågor om den allmänna inriktningen av EU:s regional- och strukturpolitik (motionerna U210 yrk. 17 delvis, U501 yrk. 2 och A460 yrk. 22 och 23), frågor om administrativa förenklingar för strukturfonderna (U210 yrk. 17 delvis) och frågor om EU:s inverkan på den nationella regionalpolitiken (U25 yrk. 10 och U26 yrk. 7 delvis). I korthet sägs i betänkandet bl.a. att större förändringar i organisationen kring strukturfondsarbetet bör vänta till nästa programperiod. Utskottet påpekar också att varken regeringen eller riksdagen har annat än mycket begränsade möjligheter att påverka den nationella stödområdesindelningen eftersom den numera bestäms av regler som utfärdas av kommissionen. Utskottet hänvisar i övrigt till vad som sagts i betänkandet i avsnitten 4.2 Stödområdesfrågor och 6. EG:s strukturfonder. Arbetsmarknadsutskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka de nu berörda motionsyrkandena.

Vad gäller Centerpartiets uppfattning att regionalpolitiken inom EU särskilt bör ta fasta på gränsregionalt samarbete i unionens ytterområden vill utskottet peka på att särskild prioritet skall ges gemenskapsinitiativ som innebär transnationellt och gränsöverskridande samarbete enligt förslag som kommissionen lämnat inför nästa programperiod för åren 2000–2006. I den s.k. positionspromemoria som regeringen upprättat i juni förra året och som anger den svenska regeringens positioner inför förhandlingarna med kommissionen sägs att de gemenskapsinitiativ som förordas för Sveriges del bör kunna inriktas på gränsöverskridande samarbete med bl.a. Finland, Danmark och Norge samt transnationellt samarbete dels med Östersjöstater och främst Barentsregionen i Ryssland, dels mellan perifera regioner och ekonomiskt

starka regioner i övriga EU-länder. Även motionerna U210 och U460 i berörda delar bör avstyrkas.

Centerpartiet tar också upp frågan om EU:s budget för regionalpolitik vid utvidgningen av antalet medlemsländer. Regeringen har i denna fråga i nämnda positionspromemoria anfört följande. Utgångspunkten för översynen av EU:s regional- och strukturpolitik bör vara att regelverket, liksom budgeten, utformas så att det kan tillämpas så snart kandidatländerna blir medlemmar. Det påverkar valet av kriterier för olika typer av prioriteringar. Medlemsutvidgningen kommer att ställa stora krav på omprioriteringar framför allt på längre sikt. För att möjliggöra detta måste insatserna minska bland nuvarande medlemsländer. Utvidgningen bör genomföras med minskad eller oförändrad totalbudget och med minskad strukturfondsbudget. I denna fråga har utskottet samma inställning som regeringen. Motionen A460 yrkande 22 i berörd del bör avstyrkas.

Slutligen vad gäller det som sägs i motion U26 om att ytterligare åtgärder måste vidtas mot fusk och oegentligheter med EU:s budgetmedel konstaterar utskottet att regeringen i 1998 års ekonomiska vårproposition föreslår att det införs svenska lagregler om kontroll och tillsyn av sådana strukturstöd som inte redan i dag omfattas av sådan lagstiftning. Utskottet anser mot bakgrund därav att motionen i berörd del bör avstyrkas.

Stockholm den 23 april 1998

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Elver Jonsson (fp), Sten Östlund (s), Berit Andnor (s), Ingvar Johnsson (s), Kent Olsson (m), Martin Nilsson (s), Elving Andersson (c), Laila Bjurling (s), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Hans Andersson (v), Kristina Zakrisson (s), Christel Anderberg (m), Barbro Johansson (mp), Anna Åkerhielm (m) och Michael Stjernström (kd).

1. Den allmänna inriktningen av regional- och strukturpolitiken

Kent Olsson, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Anna Åkerhielm (alla m) anser att utskottets ställningstagande i avsnittet **Regional- och strukturpolitik**, i den del det avser den allmänna inriktningen av EU:s regional- och strukturpolitik, bort ha följande lydelse:

Kommissionens förslag om ändringar av regional- och strukturfondspolitiken inför nästa programperiod åren 2000–2006 är inte särskilt genomgripande. De nuvarande medlemsländerna beräknas år 2006 ta 70 % av strukturfonderna i anspråk. Regional- och strukturstöd borde vara övergångslösningar men tenderar att bli permanenta subsidier. Enligt utskottet borde Sverige agera för en avveckling av stödet i takt med att stödområdenas situation förbättras.

Det bör också betonas att stöden inte får innebära centralplanering och snedvridning av ekonomierna i Central- och Östeuropa.

Utskottet delar Moderaternas uppfattning att det är meningslöst för medlemsländerna att först betala in avgifter till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. På sikt bör därför medlemsavgifter och stöd kvittas mot varandra. Det är dock viktigt att påpeka att eventuella nationella stöd inte får strida mot EU:s konkurrensneutralitet.

Stödet från EU bör inriktas på svaga eller eftersatta regioner. Det kan också stimulera till samverkan över nationsgränserna. I första hand bör stödet bestå av hjälp att bygga upp och stärka institutioner för en fungerande marknadsekonomi, viss fysisk infrastruktur som inte marknadsfinansieras, utbildning samt viss miljövard. Den nationella planeringen och nationella monopol har ofta snedvridit transportsystemen, främst avseende järnvägen, eldistribution och i viss mån vägnätet. Även här kan EU ha en konstruktiv roll i de gränsöverskridande förbindelserna. Moderaternas motion U501 i berörd del bör tillstyrkas.

2. EU:s regional- och strukturpolitik

Elving Andersson (c) och Michael Stjernström (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnittet **Regional- och strukturpolitik**, styckena 6–8, i den del det behandlar förslag från Centerpartiet, bort ha följande lydelse:

Den omfattande byråkrati som kännetecknar den svenska hanteringen av EU:s strukturfondsmedel har utsatts för en stark kritik. Utskottet anser därför att regeringen skyndsamt bör se över den nationella administrationen av EU:s strukturfonder.

Utskottet är vidare oroat över att EG-kommissionen förespråkar en minskning av de horisontella stödprogrammen. Sverige bör i de pågående förhandlingarna med EG-kommissionen om strukturfondspolitiken verka för en offensiv gemensam regionalpolitik inom EU som syftar till att göra perifert

belägna områden långsiktigt bärkraftiga och som särskilt tar fasta på gräns-regionalt samarbete i unionens ytterområden.

På den gemensamma regionalpolitikens område har regering intagit ståndpunkter som på ett allvarligt sätt hotar förutsättningarna för levande regioner. När detta kombineras med krav på en sänkt medlemsavgift finns det risk för att ett brett stöd för en utvidgning av EU försenas eller undermineras.

Slutligen vill utskottet framhålla att det är olyckligt att regeringen förespråkar att budgeten för strukturfondspolitiken bör minska även med beaktande av kommande utvidgning av antalet medlemsländer. Det kommer även framdeles att behövas en solidarisk utjämningspolitik inom hela EU. Med en minskad budget kommer sannolikt de geografiska klyftorna att öka. Utskottet förordar med det anförda ett tillstyrkande av motionerna U210 yrkande 17 i motsvarande del och U460 yrkandena 22 och 23, bägge i motsvarande delar.

3. Den nationella stödområdesindelningen

Hans Andersson (v) anser att utskottets ställningstagande i avsnittet **Regional- och strukturpolitik**, i det stycke som börjar med ”En del av de” såvitt det avser motion U25, bort ha följande lydelse:

Den nationella regionalpolitiken har en större betydelse än den EU-finansierade. Genom EG:s fördrag begränsas den ”lilla” regionalpolitiken (artiklarna 92 och 93 i EG-fördraget). Regeringen har nyligen utfärdat en förordning som förbjuder att regionalt utvecklingsstöd utbetalas inom de områden i Sverige som har godkänts av EG-kommissionen som strukturomvandlingsområden. Enligt utskottet innebär detta en oacceptabel inskränkning i den nationella beslutanderätten till men för den regionala utvecklingen. Det är av utomordentlig vikt att regeringen försvarar Sveriges rätt att utforma en egen regionalpolitik. Detta bör enligt utskottet ges regeringen till känna. Med det anförda tillstyrker utskottet motion U25 yrkande 10. Övriga i detta avsnitt behandlade motioner bör avstyrkas.

4. Kostnader för EU m.m.

Barbro Johansson (mp) anser att utskottets ställningstagande i avsnittet **Regional- och strukturpolitik**, i den del det behandlar motion U26, bort ha följande lydelse:

Utskottet är kritiskt till EU:s bidragssystem eftersom det medför en onödig rundvandring av pengar. Sverige har bättre förutsättningar än EU att styra pengar till verkligt angelägna projekt i svenska regioner än vad EU har. Åtgärder måste också enligt utskottet vidtas mot fusk och andra oegentligheter med EU:s budgetmedel. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker motion U26 yrkande 7 i berörd del. Övriga motioner behandlade i detta avsnitt avstyrks.

1. Sysselsättningspolitik

Kent Olsson, Patrik Norinder, Christel Anderberg och Anna Åkerhielm (alla m) anför:

Hög och ihållande arbetslöshet är ett problem som plågar många av EU:s medlemsstater. Det innebär dock inte att problemen kan lösas gemensamt.

Arbetsmarknadens regler och funktionssätt avgörs i allt väsentligt på nationell nivå. Ansvar för att reformera arbetsmarknaden och bringa ned det höga skattetrycket på arbete och företagande ligger t.ex. hos de enskilda länderna. Förutsättningarna för en gemensam sysselsättningspolitik kommer att bli än mindre vid en utvidgning av antalet medlemsländer. Centralt reglerad arbetsmarknad och löneavtal kan få förödande konsekvenser för bräckliga ekonomier i snabb tillväxt.

Arbetslagarnas trygghet i den traditionella europeiska modellen har byggt på regler som styr anställning och friställande. Sådana regler har delvis varit kontraproduktiva. Sverige är ett exempel på ett land med en stel arbetsmarknad, hög arbetslöshet och låga reallöner. Stora grupper har här ställts utanför arbetsmarknaden. Tryggheten bör i stället komma genom att det finns ett rikt utbud av anställningsmöjligheter så att varje individ kan hitta det som passar henne eller honom. För att detta skall vara möjligt krävs en union där företag kan skapas och växa. En fortsatt fördjupning av den inre marknaden och ett undanröjande av kvarvarande nationella hinder för företagande och monopol är det bästa sättet att på unionsnivå angripa arbetslösheten. Sverige bör verka för att EU-samarbetet får denna inriktning.

2. Sysselsättningspolitik

Hans Andersson (v) anför:

En ny avdelning om sysselsättning har införts i EG-fördraget. Liksom majoriteten i utskottet tycker jag att det är bra att dessa frågor nu behandlas mer samordnat, regelbundet och institutionaliserat, men jag vill samtidigt betona att fördelarna inte får överdrivas. Jag återkommer till vad jag tidigare sagt i samband med behandlingen av regeringens proposition om Amsterdamfördraget, nämligen att EMU-processen, med prisstabilitetsmål och budgetdisciplin, är överordnad kampen mot arbetslösheten. Konvergenskrav och stabilitetspakt motverkar enligt min mening arbetet för en god sysselsättningsutveckling.

Till utrikesutskottet.....	1
Sysselsättningspolitik.....	1
Regional- och strukturpolitik	3
Skrivelsen.....	3
Motionerna	3
Utskottets ställningstagande	3
Avvikande meningar.....	6
1. Den allmänna inriktningen av regional- och strukturpolitiken.....	6
2. EU:s regional- och strukturpolitik.....	6
3. Den nationella stödområdesindelningen	7
4. Kostnader för EU m.m.	7
Särskilda yttranden	8
1. Sysselsättningspolitik.....	8
2. Sysselsättningspolitik.....	8